

รูปแบบการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย PATTERN OF OBSERVING THE UPOSATHA PRECEPTS OF THE TAI ETHNIC GROUP IN MAE SAI DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

¹พระมหาวัฒนา กวิวิโส, ²พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์,

³พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ และ ⁴วิโรจน์ วิชัย

¹Phramaha wattana Kawiwamso, ²Phrakru Siripariyatyanusar,

³Phisit Kotsupho and ⁴Viroth Vichai

¹นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาเขตเชียงใหม่

¹Students in the Doctor of Buddhist Studies degree program Chiang Mai Campus, Chiang Mai, Thailand

¹Corresponding Author's Email: rinchompu1@gmail.com

Received: 2025-02-18

Revised: 2025-04-11

Accepted: 2025-03-31

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดหลักการรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนาและของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย 2) เพื่อวิเคราะห์การรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดเวทีสนทนากลุ่ม กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมพบว่า

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 หลักการรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนา พบว่า ปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวรรค อุโบสถขันธกะ พบว่า มีจุดเริ่มต้นจากการที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ประชุมแสดงธรรมในวันสำคัญทางจันทรคติ คือ วันขึ้นและแรม 8 ค่ำ, 14 ค่ำ และ 15 ค่ำ ของทุกปีครั้ง เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเนื่องจากในสมัยนั้น พวกปริพาชกและนักบวชศาสนาอื่นได้มีการประชุมกล่าวธรรมในวันดังกล่าว ทำให้ประชาชนเข้าไปฟังและเกิดความเลื่อมใส พระเจ้าพิมพิสารทรงเห็นว่าหากพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้ามีการประชุมแสดงธรรมเช่นนี้บ้าง ก็จะเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์การรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต พบว่า ชาวไทใหญ่นับถือศาสนาพุทธร่วมกับการนับถือเทพและเจ้าเมือง โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในชุมชนจึงมีทั้งวัดเป็นศาสนสถานและหอเจ้าเมืองและใจบ้าน อีกทั้งชาวไทใหญ่มีประเพณี 12 เดือน ที่ในแต่ละเดือนจะมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัดทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่าชาวไทใหญ่เป็นผู้นับถือศรัทธาศาสนาพุทธอย่างแนบแน่น นอกจากนั้นชาวไทใหญ่ยังมีความเชื่อในเรื่องของโลกว่าอีกด้วย ชาวไทใหญ่นิยมการทำบุญ ทำทาน และให้ความสำคัญกับประเพณีทางศาสนาอย่างมาก เชื่อเมื่อตายไปแล้วจะได้อยู่บนสวรรค์

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนารูปแบบการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต พบว่า การรักษาศีลกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไตจะปฏิบัติในช่วงเข้าพรรษาจะมีการรักษาศีลแปด เรียกว่า "ปกติอุโบสถ" เป็นเวลา 1 วัน ในช่วงเวลา 1 วัน กับ 1 ค่ำ โดยมารักษากันในวันขึ้นหรือแรม 8 ค่ำ 15 ค่ำ หรือแรม 14 ค่ำ ในเดือนคี่ คือ รักษากันในวันพระนั่นเอง ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างอุโบสถศีลกับศีล 8 คือ (1) อุโบสถศีลกับ ศีล 8 มีข้อดเว้น 8 ข้อเหมือนกัน (2) คำอาราธนา (ขอศีล) แตกต่างกัน (3) อุโบสถศีล มีวันพระเป็นแดน

เกิด สมาทานรักษาดำเนินเฉพาะวันพระเท่านั้น ส่วนศีล 8 สมาทานรักษาได้ทุกวัน (4) อุโบสถศีล มีอายุ 24 ชั่วโมง (วันหนึ่งคืนหนึ่ง) ส่วนศีล 8 ไม่มีกำหนดอายุในการรักษา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต ผู้ที่รักษาอุโบสถศีลนี้ จะถูกเรียกชื่อว่า พ่อศีล แม่

คำสำคัญ : รูปแบบ; การรักษาอุโบสถศีล; ชาติพันธุ์ชาวไต

Abstract

This research aims to: (1) examine the principles and concepts of Uposatha precept observance in Buddhism and among the Tai ethnic group in Mae Sai District, Chiang Rai Province; (2) analyze the practice of Uposatha precepts by the Tai ethnic group in the same region; and (3) develop a model for the observance of Uposatha precepts among this ethnic community. This study employs qualitative research methods, including documentary research, in-depth interviews, focus group discussions with key informants, and participatory observation.

Regarding the first objective, the principles of Uposatha precept observance in Buddhism are found in the Vinaya Pitaka, Mahavagga, Uposatha Khandhaka. The origins of this practice can be traced to the time when the Buddha permitted the monastic community to convene and deliver Dhamma talks on significant lunar days—namely, the 8th waxing, 8th waning, 14th waning, and 15th waxing days of the lunar fortnight. This practice emerged as a response to gatherings held by ascetics and followers of other sects, which attracted laypeople and inspired faith. King Bimbisara observed that if the Buddha's disciples were to similarly assemble and deliver teachings on these days, it would greatly benefit the Buddhist religion.

In relation to the second objective, the analysis of Uposatha precept observance among the Tai ethnic group reveals that the Tai Yai (Shan) people adhere to Buddhism alongside the worship of local deities and guardian spirits. These belief systems are closely intertwined, as evidenced by the presence of both temples and spirit houses in their communities. The Tai Yai also observe twelve traditional festivals throughout the year, each associated with Buddhist temple activities, reflecting their deep-rooted Buddhist faith. Moreover, the Tai Yai maintain a strong belief in the afterlife, actively engage in merit-making and charitable acts, and place significant importance on religious traditions with the belief that such practices lead to rebirth in heaven.

With respect to the third objective, the development of a model for Uposatha precept observance among the Tai ethnic group shows that the community practices the Eight Precepts during the Buddhist Lent in a form known as *Pakati Uposatha*, which spans one day and one night. This observance typically takes place on lunar holy days such as the 8th waxing or waning, the 15th waxing, or the 14th waning days—essentially, the Buddhist observance days (*Wan Phra*). The similarities and differences between the Uposatha precepts and the

Eight Precepts are as follows: (1) both sets consist of the same eight moral restraints; (2) the recitation of the precepts differs in format; (3) Uposatha precepts are observed only on *Wan Phra*, while the Eight Precepts may be undertaken on any day; and (4) Uposatha observance lasts exactly 24 hours (one day and one night), whereas the Eight Precepts have no fixed duration. Individuals within the Tai ethnic group who observe the Uposatha precepts are respectfully referred to as *Phor Sila* (Father of Precepts) and *Mae Sila* (Mother of Precepts).

Keywords: Pattern; Observance of the Uposatha Precepts; Tai Ethnic Group

บทนำ

"ศีล" ในพระพุทธศาสนาปรากฏในพระไตรปิฎก คำอธิบายความในคัมภีร์พระอรรถกถาและฎีกาทางพระพุทธศาสนา ก็ได้กล่าวถึงความหมายของศีลไว้หลายแห่งด้วยกันดังนี้

ในมหานามสูตรอังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องศีลโดยเฉพาะศีล โดยทรงมุ่งถึงการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยว่า "มหานามะ เมื่อใดแล อุบาสกเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เป็นผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เป็นผู้เว้นขาดจากการประพฤติดินกามเป็นผู้เว้นขาดจากการพูดเท็จ เป็นผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท เมื่อนั้นอุบาสกชื่อว่าผู้มีศีล ด้วยเหตุเพียงเท่านี้แล" (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1992)

ในกฎทนต์สูตร ทิมนิกาย สีลขันธวรรค พระพุทธเจ้าตรัสศีล โดยทรงเรียกว่า"สิกขาบท"โดยให้เป็นข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับควบคุมกาย วาจา ว่าการที่บุคคลผู้มีจิตเลื่อมใสสมาทานสิกขาบททั้งหลาย คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการถือเอา สิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการประพฤติดินกาม เจตนาเป็นเหตุเว้นพูดเท็จ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท Phra Chanameth Tejadhara (Khammungkhun) and Thungthongmadan (2022) นี่เป็นยังซึ่งใช้ทุนทรัพย์และการตระเตรียมน้อยกว่า แต่มีผลานิสงส์มากกว่า ยัญสมบัติ 3 ประการมีองค์ประกอบ 16 กวานิยทานที่ทำสืบกันมา กว่าวิหารทาน และกว่าสธณคณนี้ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1992)

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต คือ เป็นชื่อที่คนไทยภาคกลางใช้เรียกคนไต ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยกระจายตัวอยู่ในหลายจังหวัดในพื้นที่ภาคเหนือ เช่น ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน เป็นต้น เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งของชนชาติไทย มีถิ่นฐานกระจายอยู่ในภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยตั้งถิ่นฐานอยู่มากที่สุดในรัฐฉานทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของสหภาพเมียนมาร์ จากการบันทึกทางประวัติศาสตร์ได้ปรากฏหลักฐานว่า ชาวไตมีการติดต่อกับชาวล้านนามาตั้งแต่อดีต ดังในสมัยพญามังรายได้ขยายอาณาจักรล้านนาไปถึงเมืองไต (รัฐฉาน) ชาวไต เหล่านี้มีจำนวนมากที่เข้ามาแล้วไม่กลับพม่าอีกเลย แต่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองไทยและกลายเป็นพลเมืองไทยไปในที่สุด กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไตในอำเภอแม่สาย มีพ่อศีลแม่ศีลที่มารักษาอุโบสถศีลในพรรษาเป็นกันอย่างมากมายแต่ก็ยังมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการรักษาอุโบสถศีลไม่ครบถ้วนทุกประเด็น จึงทำให้การปฏิบัติไม่เต็มที่ บางท่านรักษาไม่ครบทุกข้อ เนื่องจากอายุเพิ่มขึ้นมีโรคประจำตัวต้องทานยาจึงต้องทานอะไรก่อน ทานยา ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องอุโบสถศีล หรือ ไม่มีความรู้ความเข้าใจเลย การรักษาอุโบสถศีลเป็นการรักษาแบบไหน บางท่านเชื่อว่าการรักษาอุโบสถศีลนั้นต้องรักษาเมื่ออายุเยอะขึ้นเท่านั้น รักษาตามๆกันมาโดยเชื่อว่า การมานอนวัดนุ่งขาวห่มขาวเป็นการรักษาอุโบสถศีล เพราะทำตามความเชื่อความศรัทธาว่าถ้าถึงช่วงอายุประมาณ 50 กว่าๆต้องรักษาเท่านั้น ชาวไตส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

คชิ่งศาสนาพุทธได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในกลุ่มชาวไทยใหญ่ที่อาศัยอยู่ในรัฐฉานในช่วง ปี พ.ศ. 2015 เริ่มเฟื่องฟูมากขึ้นในช่วงที่พระญาณคัมภีร์เดินทางมาจากเชียงใหม่ไปเผยแผ่ศาสนาพุทธนิกายโยน ในขณะที่เดียวกันชาวไทยใหญ่ก็นับถือเทพและผีเจ้าเมืองด้วย เป็นความเชื่อดั้งเดิมที่เชื่อว่าเจ้าเมืองที่เสียชีวิตไปแล้วจะยังคงปกปักรักษาชาวบ้านในชุมชนอยู่ชาวไทยใหญ่นับถือศาสนาพุทธร่วมกับการนับถือเทพและเจ้าเมือง โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในชุมชนจึงมีทั้งวัดเป็นศาสนสถานและหอเจ้าเมืองและใจบ้าน อีกทั้งชาวไทยใหญ่มีประเพณี 12 เดือน ที่ในแต่ละเดือนจะมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัดทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่าชาวไทยใหญ่เป็นผู้นับถือศรัทธาศาสนาพุทธอย่างแนบแน่น นอกจากนั้นชาวไทยใหญ่ยังมีความเชื่อในเรื่องของโลกรหน้าอีกด้วย ชาวไทยใหญ่จะนิยมการทำบุญ ทำทาน และให้ความสำคัญกับประเพณีทางศาสนาอย่างมาก เชื่อเมื่อตายไปแล้วจะได้อยู่บนสวรรค์ Phra Surachet Itthithecho (Chaira) and colleagues (2021) ลักษณะที่โดดเด่นของการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ไต คือ อัตลักษณ์ได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) ประเภทที่ใช้ถ้อยคำได้แก่ ลัก (ภาษา) ไม่ว่าจะเป็นการอธิฐานการขอศีล การสวดมนต์ คำกรวดน้ำ ล้วนแล้วจะใช้เป็นภาษาไตทั้งสิ้น ผู้ใดได้ฟังแล้วจะมีความสงบใจเป็นอย่างยิ่งซึ่งน้ำเสียงสำเนียงในการสวดนั้นไพเราะเป็นอย่างมากเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต 2) ประเภทประเพณีและความเชื่อได้แก่ การถ่อมลัก (ฟังธรรม) การหลู่ (ทำบุญ) ปอย (งานรื่นเริงที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณีไทใหญ่) ขึ้นชื่อว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไตนั้น เชื่อได้ว่าเป็นผู้ที่แสวงบุญในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไตชอบในการทำบุญและชอบฟังธรรมเป็น อย่างมาก การรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ไต เป็นที่นิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไตในช่วงเข้าพรรษา นอกพรรษาก็มีการรักษาแต่ไม่เหมือนในช่วงเข้าพรรษา ไปทำบุญตอนเช้ารับพรรับศีลเสร็จก็กลับบ้าน และไม่ได้รักษาเหมือนในพรรษา (Phra Sitthichai Thitasophano, 2022)

การรักษาของคฤหัสถ์ผู้มีธรรม คือ ศีลเป็นเบื้องต้นของคฤหัสถ์ที่ดี เพราะฉะนั้น ศีลก็เลยมีเพิ่มเติม นอกเหนือยิ่งขึ้นไปกว่าเพียงศีล 5 เท่านั้น แต่ศีลที่เพิ่มมากขึ้นไปนั้น โดยมากก็เป็นข้อปฏิบัติเพื่อฝึกฝนตนเอง ความจริงถือศีล 5 ก็เพียงพอจะเป็นคฤหัสถ์ที่ดีแล้ว เมื่อต้องการจะปฏิบัติฝึกฝนตนให้ดียิ่งขึ้นไป Phrakhrupalad Jakrapol Siritharo (2024) ก็ควรถือศีล 8 หรืออุโบสถศีล เพื่อฝึกฝนตนเอง ชัดเกลากิเลสของตนเองเพื่อเตรียมจิตให้พร้อมที่จะบำเพ็ญคุณความดีอื่น ๆ ให้มากยิ่งขึ้น ฉะนั้น เมื่อมีศีล 5 แล้วถ้าต้องการความเจริญในธรรม ก็ไม่ควรหยุดอยู่เพียงศีล 5 ฟังสมาทานศีล 8 แล้วรักษาไว้อย่าให้ต่างพร้อย ประพฤติปฏิบัติมั่นอยู่ในศีลของตนเพื่อความเจริญงอกงามแห่งศีล อุโบสถศีล เป็นเรื่องของกุศลกรรมที่สำคัญประการหนึ่งของคฤหัสถ์ ผู้ปรารถนาความเจริญอันเป็นบุญกุศลเฉพาะตน ได้เข้ามารักษาศีลแล้วทำกิจกรรมทางศาสนา เป็นการขัดเกลากิเลสอย่างหยาบให้เบาบาง Kanlawiriya (2024) เป็นหนทางแห่งความสงบอันเป็นความสุขสูงสุดในพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้น พ่อชาวแม่ชาวผู้ครองเรือนที่มีอายุเยอะขึ้นจึงได้โอกาสช่วงเข้าพรรษามานอนวัด ประพฤติปฏิบัติ รักษาศีล 8 ตามสมควรแก่กำลัง (Phra Abhakorn Kalyanadhammo, 2021)

ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง รูปแบบการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอมะส่าย จังหวัดเชียงราย โดยมุ่งที่จะถ่ายทอดการรักษาอุโบสถศีลของ พ่อศีล แม่ศีล (พ่อชาว แม่ชาว) กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอมะส่าย จังหวัดเชียงราย เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการรักษาอุโบสถศีลของพ่อชาว แม่ชาวกกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะเป็นจารีตให้อนุชนรุ่นหลังได้เจริญรอยตามเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ยืนนานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาหลักการรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนาและของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอมะส่าย จังหวัดเชียงราย

- 2) เพื่อวิเคราะห์การรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
- 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 อรรถกถาฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเสส รวมถึงข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากหนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต รวมทั้งข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการทางพระพุทธศาสนา และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ พระสงฆ์ ประชาชน นักวิชาการ จำนวน 25 รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวคิดหลักการรักษาอุโบสถศีล ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายและนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำเสนอแนวทางการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) เป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่างๆ ที่จะทำให้ควบคู่กับการสัมภาษณ์พ่อบุญ แม่ศีล เข้าร่วมรักษาอุโบสถศีล เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวคิดหลักการรักษาอุโบสถศีล ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

การบันทึกข้อมูล โดยดำเนินการปฏิบัติและบันทึกข้อมูลผ่านเครื่องบันทึกเสียงและแบบสอบถาม ซึ่งเป็นการสังเกตและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของพระสงฆ์และพ่อชาวแม่ชาวหลายท่านที่ได้เข้าร่วมการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) หรือ ในวงเสวนา ของผู้รู้ทั้งหลายเกี่ยวกับการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

การถ่ายภาพ โดยการใช้ในการเข้าสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและขณะในการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเป็นประโยชน์ในการรวบรวมข้อมูลและเป็นการป้องกันลืมข้อมูลหรือความบกพร่อง ซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมภาพถ่ายนี้ จะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เน้นรายละเอียดข้อเท็จจริงจากกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยข้อมูลที่ได้นี้มีความแม่นยำถูกต้อง จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยต่อไปได้อย่างดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รูปแบบการรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนาและของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รวมทั้งจากเอกสารผลงานวิจัยและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยนำมาตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยเรื่องนี้ ปรากฏผลการศึกษาวิจัย พบว่า

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาหลักการรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนาและของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไท อำเภอมะสาย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนาปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวรรค อุโบสถขันธกะ ได้กล่าวว่า สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ ภูเขาชิลมกุฏ เขตกรุงราชคฤห์ พวกปริชาชกอัญญเดียรเถียร ประชุมกันกล่าวธรรมในวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำ และ 8 ค่ำ แห่งปักข์ ประชาชนทั้งหลายพากันเข้าไปหาเพื่อฟังธรรมพวกปริชาชกอัญญเถียรก็ได้รับความรักความเลื่อมใสและได้พรรณากวพระเจ้าพิมพิสารได้ทรงทราบเรื่องนี้ ทรงดำริว่า ถ้าพระสงฆ์สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำการประชุมแสดงธรรมอย่างนี้บ้าง ย่อมเกิดผลดีแก่พระพุทธศาสนาแน่แท้ จึงได้เสด็จไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ ที่ประทับ กราบทูลเรื่องนี้ให้ทรงทราบ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาแล้วรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ประชุมกันในวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำ และ 8 ค่ำ แห่งปักข์” ภิกษุทั้งหลายจึงมาประชุมกันในวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำ และ 8 ค่ำ แห่งปักข์ แล้วนั่งนิ่ง ไม่ได้แสดงธรรม ประชาชนเข้าไปหาภิกษุเหล่านั้นเพื่อฟังธรรม ไม่ได้ฟังธรรม จึงพากันดำหนิ โพนทะนาว่า “โณพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรทั้งหลายประชุมกันในวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำ และ 8 ค่ำ แห่งปักข์แล้ว จึงนั่งนิ่งเหมือนสุกรไ้เล้าธรรมดว่า ผู้ประชุมกันก็ควรกล่าวธรรมมิใช่หรือ” พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบเรื่อง จึงรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้ประชุมกันกล่าวธรรมในวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำ และ 8 ค่ำ แห่งปักข์” ภิกษุทั้งหลายจึงได้แสดงธรรมให้ประชาชนฟัง ประชาชนต่างพอกพองใจแล้วก็หันมานับถือพระพุทธศาสนาจึงกลายเป็นธรรมเนียมถือปฏิบัติกันว่าต้องมาฟังธรรมทุกวันขึ้น 14 ค่ำ 15 ค่ำ และ 8 ค่ำ แห่งปักข์ อุโบสถศีล 8 นี้ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเรียกว่า อุโบสถมืองค์ 8 หรืออุโบสถประกอบด้วยองค์ 8 ประการ (อภฺรฺงฺคสมฺนนาคต อุโปสธ) เป็นข้อปฏิบัติขั้นศีล ที่พิเศษกว่าศีล 5 คือมีจำนวนสิกขาบทมากกว่า และปฏิบัติเคร่งครัดกว่า ดังจะเห็นได้จากพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อชาติก่อน ภพก่อน กำเนิดก่อน ตถาคตเกิดเป็นมนุษย์ สมทานในกุศลธรรม สมทานมั่นคงในกายสุจริต วาสุจริต มโนสุจริต ในการจำแนกทาน ในการสมทานศีล (ศีลสมทาน = ศีล 5) ในการรักษาอุโบสถ (มืองค์ 8, อุโปสธฺวาเส) ในความเกื้อกูลต่อ มารดา ในความเกื้อกูลบิดา และในความเกื้อกูลสมณะพราหมณ์ หลังจากตายแล้วไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์” ใน พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก ท้าวสักกเทวราชได้ตรัสตอบพระเจ้าเนมิราชที่สงสัยว่า ทานกัถิ พรหมจรรย์กัถิ อย่างไหนมีผลมากกว่ากัน ว่า “บุคคลย่อมเกิดในตระกูลกษัตริย์ได้ด้วยพรหมจรรย์อย่างต่ำเข้าถึงความเป็นเทวดาได้ด้วยพรหมจรรย์อย่างกลาง ย่อมบริสุทธิ์ได้ด้วยพรหมจรรย์อย่างสูง”

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์การรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไท อำเภอมะสาย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทใหญ่นับถือศาสนาพุทธร่วมกับการนับถือเทพและเจ้าเมือง โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในชุมชนจึงมีทั้งวัดเป็นศาสนสถานและหอเจ้าเมืองและใจบ้าน อีกทั้งชาวไทใหญ่มีประเพณี 12 เดือน ที่ในแต่ละเดือนจะมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัดทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่าชาวไทใหญ่เป็นผู้นับถือศรัทธาศาสนาพุทธอย่างแนบแน่น นอกจากนั้นชาวไทใหญ่ยังมีความเชื่อในเรื่องของโลกหน้าอีกด้วย ชาวไทใหญ่จะนิยมการทำบุญ ทำทาน และให้ความสำคัญกับประเพณีทางศาสนาอย่างมาก เชื่อเมื่อตายไปแล้วจะได้อยู่บนสวรรค์

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนารูปแบบการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไท อำเภอมะสาย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไท อำเภอมะสาย จังหวัดเชียงรายพบว่า การรักษาศีลกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทในช่วงเข้าพรรษามักจะมีระเบียบแบบแผน คือ โดยปกติผู้รักษาศีลจะเปล่งวาจาอธิฐาน ที่จะขอสมทานศีลตั้งแต่เช้าของวันนั้น หากรักษาศีลแปดเป็นเวลา 1 วัน เรียกว่า

"ปกติอุโบสถ" ปกติอุโบสถ ได้แก่ อุโบสถที่รักษากันในช่วงเวลา 1 วัน กับ 1 ค่ำ โดยมารักษากันในวันขึ้นหรือแรม 8 ค่ำ 15 ค่ำ หรือแรม 14 ค่ำ ในเดือนคี่ คือ รักษากันในวันพระนั่นเอง อุโบสถศีล ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างอุโบสถศีลกับศีล 8 คือ 1) อุโบสถศีล กับ ศีล 8 มีข้อดเว้น 8 ข้อเหมือนกัน 2) คำอาราธนา (ขอศีล) แตกต่างกัน 3) อุโบสถศีล มีวันพระเป็นแดนเกิด สมาทานรักษาได้เฉพาะวันพระเท่านั้น ส่วนศีล 8 สมาทานรักษาได้ทุกวัน 4) อุโบสถศีล มีอายุ 24 ชั่วโมง (วันหนึ่งคืนหนึ่ง) ส่วนศีล 8 ไม่มีกำหนดอายุในการรักษาโดยเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต ที่รักษาอุโบสถศีล ว่า พ่อศีล แม่ศีล (พ่อชาว แม่ชาว)

องค์ความรู้ใหม่

การรักษาอุโบสถศีล หรือศีลอุโบสถ อันประกอบด้วยองค์ 8 ประการ ที่ฆราวาสผู้ ครองเรือน ต้องการที่จะปฏิบัติรักษาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก อุโบสถศีลมีความสำคัญอย่างยิ่งใหญ่ มหาศาลมาก ผู้รักษาอุโบสถตลอดปักษ์ หารัยปักษ์ เมื่อตายไปได้ไปเกิดเป็นเทพบุตรเทพธิดาใน สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีวิมานที่สวยงาม มีบริวารมากมาย ด้วยเหตุดังกล่าว ชาวไทใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธอย่างแนบแน่นให้ความสำคัญกับการรักษาศีลทาง ศาสนาอย่างมาก เชื่อเมื่อตายไปแล้วจะได้อยู่บนสวรรค์ การรักษาศีลกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไตในช่วงเข้าพรรษา มักจะมีระเบียบแบบแผน คือ โดยปกติผู้รักษาศีลจะเปล่งวาจาอธิฐาน ที่จะขอสมาทานศีลตั้งแต่เช้าของวัน นั้น หากรักษาศีลแปดเป็นเวลา 1 วัน เรียกว่า "ปกติอุโบสถ" ปกติอุโบสถ ได้แก่ อุโบสถที่รักษากันในช่วงเวลา 1 วัน กับ 1 ค่ำ โดยมารักษากันในวันขึ้นหรือแรม 8 ค่ำ 15 ค่ำ หรือแรม 14 ค่ำ ในเดือนคี่ คือ รักษากันในวัน พระนั่นเอง อุโบสถศีล ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างอุโบสถศีลกับศีล 8 คือ 1) อุโบสถศีล กับ ศีล 8 มีข้อดเว้น 8 ข้อเหมือนกัน 2) คำอาราธนา (ขอศีล) แตกต่างกัน 3) อุโบสถศีล มีวันพระเป็นแดนเกิด สมาทาน รักษาได้เฉพาะวันพระเท่านั้น ส่วนศีล 8 สมาทานรักษาได้ทุกวัน 4) อุโบสถศีล มีอายุ 24 ชั่วโมง (วันหนึ่งคืนหนึ่ง) ส่วนศีล 8 ไม่มีกำหนดอายุในการรักษาโดยเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต ที่รักษาอุโบสถศีล ว่า พ่อศีล แม่ศีล (พ่อชาว แม่ชาว)

อภิปรายผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ การศึกษาหลักการรักษาอุโบสถศีลใน พระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวรรค อุโบสถขันธกะ พบว่า มีจุดเริ่มต้นจากการที่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ประชุมแสดงธรรมในวันสำคัญทางจันทรคติ คือ วันขึ้นและแรม 8 ค่ำ, 14 ค่ำ และ 15 ค่ำ ของทุกปักษ์ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเนื่องจากในสมัยนั้น พวกปริพาชกและนักบวช ศาสนาอื่นได้มีการประชุมกล่าวธรรมในวันดังกล่าว ทำให้ประชาชนเข้าไปฟังและเกิดความเลื่อมใส พระเจ้าพิม

พิสารทรงเห็นว่าหากพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้ามีการประชุมแสดงธรรมเช่นนี้บ้าง ก็จะเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา จึงได้กราบทูลพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ประชุมกันในวันดังกล่าว แต่เมื่อภิกษุสงฆ์ประชุมกันแล้วกลับนั่งนิ่ง ไม่ได้แสดงธรรม ทำให้ประชาชนที่ตั้งใจมาฟังธรรมเกิดความไม่พอใจและตำหนิ พระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องจึงทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์กล่าวธรรมในวันประชุมกันได้ เมื่อภิกษุสงฆ์ได้แสดงธรรม ประชาชนต่างก็พอใจและหันมานับถือพระพุทธศาสนา ทำให้การมาฟังธรรมในวันขึ้นและแรม 8 ค่ำ, 14 ค่ำ และ 15 ค่ำ กลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบมา อุโบสถศีล 8 ประการ (อภฺธฺงคสมณนาคค อุโปสถ) เป็นข้อปฏิบัติทางศีลที่พิเศษและเคร่งครัดกว่าศีล 5 ดังที่ปรากฏในพระสูตรว่า พระพุทธเจ้าเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ในชาติก่อนๆ ได้เคยสมาทานในกุศลธรรม ทั้งกายสุจริต วาจสุจริต มโนสุจริต การให้ทาน การรักษาศีล 5 และการรักษาอุโบสถศีล 8 ส่งผลให้เมื่อละจากโลกนี้ไปแล้วได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ นอกจากนี้ ท้าวสักกเทวราชยังได้ตรัสถึงอานิสงส์ของพรหมจรรย์ (ซึ่งรวมถึงการรักษาอุโบสถศีล) ว่าสามารถนำไปสู่การเกิดในตระกูลสูง การเป็นเทพเทวดา และความบริสุทธิ์ในที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Abhakorn Kalyanadhammo (2021) การรักษาอุโบสถศีลของยุวพุทธมามกะอาสาสมัครอินทรรักษาใจ วัดประชาคมวนาราม อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ดตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า การรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักพุทธจริยศาสตร์ พบว่า อุโบสถศีล มีพัฒนาการมาจากคำว่า อุโปสถะ เป็นคำที่มีกำเนิดมาจากพิธีกรรมเนื่องในโยนิพิธีที่มีปฏิบัติกันมาในชมพูทวีปตั้งแต่สมัยพระเวทก่อนพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสวดปาฏิโมกข์ในวันอุโบสถ ส่วนพุทธจริยศาสตร์เป็นการปฏิบัติที่ต้งามคือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถอธิบายผลได้ดังนี้ การรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ชาวไทใหญ่ นับถือศาสนาพุทธรวมกับการนับถือเทพและเจ้าเมือง โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในชุมชนจึงมีทั้งวัดเป็นศาสนสถานและหอเจ้าเมืองและใจบ้าน อีกทั้งชาวไทใหญ่มีประเพณี 12 เดือน ที่ในแต่ละเดือนจะมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัดทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่าชาวไทใหญ่เป็นผู้นับถือศรัทธาศาสนาพุทธอย่างแนบแน่น นอกจากนั้นชาวไทใหญ่ยังมีความเชื่อในเรื่องของโลกหน้าอีกด้วย ชาวไทใหญ่จะนิยมการทำบุญ ทำทาน และให้ความสำคัญกับประเพณีทางศาสนาอย่างมาก เชื่อเมื่อตายไปแล้วจะได้อยู่บนสวรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Sittichai Thitasophano (2022) ศึกษารูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทจีน ในจังหวัดเชียงราย พบว่า วัดที่ใช้ในการจัดเทศน์ประกอบไปด้วย 1.วัดผาแตก 2.วัดพระธาตุดอยงาม 3.วัดห้วยน้ำขุ่น 4.วัดพระธาตุกาค่า 5.วัดศรีเวียงชุม ซึ่งถือได้ว่าเป็นชาวไทจีนที่มีความเคารพต่อพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มีคติความเชื่อที่ว่าเมื่อได้ฟังการเทศน์มหาชาติแล้วทำให้ได้อานิสงส์ดังนี้คือ 1. เมื่อตายจากโลกนี้แล้ว จะมีโอกาสได้พบพระพุทธเจ้า พระนามว่าศรีอริยเมตไตย ในอนาคต 2. เมื่อดับขันธไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ จะเสวยทิพยสมบัติมโหฬาร 3. เมื่อตายไปแล้วจะไม่ตกนรก มีรูปแบบการจัดธรรมดังนี้คือ รูปแบบที่ 1 คือการจัดพิธีการตั้งธรรมมหาเวสสันดรขึ้น โดยเฉพาะการจัดพิธีในรูปแบบนี้จะไม่มีการสวดหรือเป็นจุดประสงค์อื่นใดมาแอบแฝง นอกจากเป็นความประสงค์ของเจ้าภาพที่มีศรัทธาแรงกล้าอยากฟังการเทศน์และปรารถนาที่จะเป็นเจ้าภาพในการเทศน์ธรรมมหาเวสสันดร รูปแบบที่ 2 คือการจัดงานเทศน์มหาเวสสันดรที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระ(ภะ) เป็กู้ หรือการบรรพชาอุปสมบท รูปแบบที่ 3 เป็นการจัดการเทศน์มหาเวสสันดรเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศส่วนบุญกุศลไปให้แก่ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้วหรือที่เรียกว่า “ตานจอมคนตาย” รูปแบบที่ 5 เป็นการจัดการเทศน์มหาเวสสันดร ตามประเพณีช่วงประเพณีลอยกระทง มีการส่งเสริมวิธีการเทศน์มหาชาติ ของชุมชนชาวไทจีนใช้วิธีการเทศน์มหาชาติแบบ 13 กัณฑ์ โดยนิมนต์พระนักเทศน์มหาชาติมาเทศน์ที่วัด โดยนิมนต์ให้ขึ้นเทศน์ทีละรูปเรียงตามลำดับกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดกเหตุที่นิยมให้ขึ้นเทศน์มหาชาติ 13 โดยการเทศน์

แบบเป็นแบบเรียงกันก็เพราะ เพื่อต้องการให้พุทธศาสนิกชนที่ได้เข้ามาร่วมฟังเทศน์มหาชาติได้มีความรู้เข้าใจถึง การบำเพ็ญบารมีในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้งและแจ่มแจ้ง

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ รูปแบบการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย การรักษาศีลกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไตในช่วงเข้าพรรษามักจะมีระเบียบแบบแผน คือ โดยปกติผู้รักษาศีลจะเปล่งวาจาอธิษฐาน ที่จะขอสมาทานศีลตั้งแต่เช้าของวันนั้น หากรักษาศีลแปดเป็นเวลา 1 วัน เรียกว่า "ปกติอุโบสถ" ปกติอุโบสถ ได้แก่ อุโบสถที่รักษากันในช่วงเวลา 1 วัน กับ 1 คัน โดยมารักษากันในวันขึ้นหรือแรม 8 ค่ำ 15 ค่ำ หรือแรม 14 ค่ำ ในเดือนคี่ คือ รักษากันในวันพระนั่นเอง ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างอุโบสถศีลกับศีล 8 คือ (1) อุโบสถศีล กับ ศีล 8 มีข้องดเว้น 8 ข้อ เหมือนกัน (2) คำอาราธนา (ขอศีล) แตกต่างกัน (3) อุโบสถศีล มีวันพระเป็นแดนเกิด สมาทานรักษาได้เฉพาะวันพระเท่านั้น ส่วนศีล 8 สมาทานรักษาได้ทุกวัน (4) อุโบสถศีล มีอายุ 24 ชั่วโมง (วันหนึ่งคันหนึ่ง) ส่วนศีล 8 ไม่มีกำหนดอายุในการรักษา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต ผู้ที่รักษาอุโบสถศีลนี้ จะถูกเรียกชื่อว่า พ่อศีล แม่ศีล (พ่อขาว แม่ขาว) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Danai Chayamethee (Chaiyami) (2023) การรักษาอุโบสถศีล คือ การรักษาศีล 8 ในวันธัมมัสสวนะ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา 3 เดือน ผู้ที่รักษาอุโบสถศีลนั้นจะมาพักค้างแรมที่วัดหรือสมาทานรักษาที่บ้านของตนก็ได้การรักษาอุโบสถศีลนั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงตัวอย่างของการรักษาอุโบสถศีลของพระเจ้ามณฑะ พระเจ้านิมิราช พระเจ้าเนมิราช พระเจ้าสาธินราช เป็นต้น สำหรับอานิสงส์ของการรักษาอุโบสถศีลนั้นสามารถจำแนกเป็น 3 ประการ คือ ประโยชน์ของปัจจุบันประโยชน์ในชาติหน้า และประโยชน์อย่างสูง คือ พระนิพพาน นอกจากนั้นอานิสงส์ของการรักษาอุโบสถศีลยังวิเคราะห์ลงในบทสรุปของศีล คือ ศีลนำไปสู่สุคติ ศีลนำไปสู่ความมั่งคั่งด้วยโภคทรัพย์และศีลนำไปสู่พระนิพพาน

สรุป

การวิจัยเรื่องรูปแบบการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย พอสรุปตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. **หลักการรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนา** พบว่า ปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวรรค อุโบสถขันธกะ พบว่า มีจุดเริ่มต้นจากการที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ประชุมแสดงธรรมในวันสำคัญทางจันทรคติ คือ วันขึ้นและแรม 8 ค่ำ, 14 ค่ำ และ 15 ค่ำ ของทุกปี เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเนื่องจากในสมัยนั้น พวกปริพาชกและนักบวชศาสนาอื่นได้มีการประชุมกล่าวธรรมในวันดังกล่าว ทำให้ประชาชนเข้าไปฟังและเกิดความเลื่อมใส พระเจ้าพิมพิสารทรงเห็นว่าหากพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้ามีการประชุมแสดงธรรมเช่นนี้บ้าง ก็จะเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา

2. **วิเคราะห์การรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต** พบว่า ชาวไทใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร่วมกับการนับถือเทพและเจ้าเมือง โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในชุมชนจึงมีทั้งวัดเป็นศาสนสถานและหอเจ้าเมืองและใจบ้าน อีกทั้งชาวไทใหญ่มีประเพณี 12 เดือน ที่ในแต่ละเดือนจะมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัดทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่าชาวไทใหญ่เป็นผู้นับถือศรัทธาศาสนาพุทธอย่างแนบแน่น นอกจากนั้นชาวไทใหญ่ยังมีความเชื่อในเรื่องของโลกว่าอีกด้วย ชาวไทใหญ่นิยมการทำบุญ ทำทาน และให้ความสำคัญกับประเพณีทางศาสนาอย่างมาก เชื่อเมื่อตายไปแล้วจะได้อยู่บนสวรรค์

3. **พัฒนารูปแบบการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต** พบว่า การรักษาศีลกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไตจะปฏิบัติในช่วงเข้าพรรษาจะมีการรักษาศีลแปด เรียกว่า "ปกติอุโบสถ" เป็นเวลา 1 วัน ในช่วงเวลา 1 วัน กับ 1 คัน โดยมารักษากันในวันขึ้นหรือแรม 8 ค่ำ 15 ค่ำ หรือแรม 14 ค่ำ ในเดือนคี่ คือ รักษากันในวันพระ

นั่นเอง ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างอุโบสถศีลกับศีล 8 คือ (1) อุโบสถศีล กับ ศีล 8 มีข้อดเว้น 8 ข้อเหมือนกัน (2) คำอาราธนา (ขอศีล) แตกต่างกัน (3) อุโบสถศีล มีวันพระเป็นแดนเกิด สมาทานรักษาได้เฉพาะวันพระเท่านั้น ส่วนศีล 8 สมาทานรักษาได้ทุกวัน (4) อุโบสถศีล มีอายุ 24 ชั่วโมง (วันหนึ่งคืนหนึ่ง) ส่วนศีล 8 ไม่มีกำหนดอายุในการรักษา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต ผู้ที่รักษาอุโบสถศีลนี้ จะถูกเรียกชื่อว่า พ่อศีล แม่ศีล (พ่อขาว แม่ขาว)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สามารถนำผลสรุปและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการเผยแพร่ผ่านสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานหรือผู้ที่สนใจในเรื่องการรักษาอุโบสถศีล ได้เรียนรู้ต่อ รวมทั้งทราบและเข้าใจถึงข้อมูลความเป็นมา ตลอดจนร่วมส่งเสริมการรักษาอุโบสถศีลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต ให้คงอยู่กับชุมชนสืบไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในเรื่องการสืบสานแนวคิด ความเชื่อ และประเพณีพิธีกรรมของชาวไต ที่มีความสัมพันธ์กับ พระพุทธศาสนา การสืบสานวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ไต

2. ศึกษาและสืบค้นในเรื่องของตำนานการ ตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมพิธีกรรม วิถีบุรุษใน ท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไต ในแต่ละพื้นที่โดยการมี ส่วนร่วมของคนในชุมชนในลักษณะของงานศึกษาท้องถิ่น

3. ศึกษาเรื่องความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม และ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไต อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และ ในที่อื่น

References

- Kanlawiriya, S., (2024). Silabarami in Theravada Buddhist Philosophy. *Institute of Sufficiency Journal*. 1(9), 40-53.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1992). *Pali Tripitaka Mahachula Thepitakam edition*, 1957. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Phra Abhakorn Kalyanadhammo, (2021). The Observance of Uposatha Sila by Young Buddhist Lay Volunteers of Sri Indraraksa Jai at Wat Prachakom Wanaram, Sri Somdet District, Roi Et Province, According to Buddhist Ethics. *Journal of Buddhist Philosophy and Development*. 5(2), 148-160.
- Phra Chanameth Tejadhara (Khammungkhun), and Thungthongmadan, S., (2022). Sila in Visuddhimagga as a Reflection of the Monastic Way of Life in Buddhism. *Journal of MCU Buriram*, 7(1), 335-349.
- Phra Danai Chayamethee (Chaiyami), (2023). The Observance of Uposatha Sila in Buddhism. *Journal of Buddhist Studies*. 2(2), 1-15.
- Phra Sitthichai Thitasophano. (2022). *A Study of the Tradition of Setting Up Phra Wetsandon Dhamma among the Tai Khoen People in Chiang Rai Province*. (Master of Arts in Buddhism). Graduate School. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Surachet Itthithecho (Chaira) and colleagues. (2021). The Application of the Five Precepts in Developing the Daily Quality of Life of People in Ban Sompoi Khai Mueang Saen, Na Dan Subdistrict, Suwannakhuha District, Nong Bua Lamphu Province. *Panyapanidhana Journal*, 6(1), 215-228.

Phrakhrupalad Jakrapol Siritharo. (2024). Buddhism and Mind Development. *Integrated Social Science Journal*, 4(10), 93-102.